

TARİH BİLİMİNE GİRİŞ

Tarih; geçmişteki insan topluluklarının yaşayışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini (siyasî, kültürel, ekonomik) yer ve zaman göstererek, belgelere dayanarak neden sonuç ilişkisi içinde objektif olarak anlatan bilim dalıdır.

Yer ve zaman göstererek, neden sonuç belirterek ve belgelere dayanarak anlatma tarihe bilim olma özelliği kazandırır.

Tarihin Bilim Olarak Özellikleri

- Tarih tekrarı olmayan olayları inceler.
- Tarihte asla deney ve gözlem yapılamaz. Tarihin kendine özgü metodları vardır.
- Tarihi değerlendirirken, olayın geçtiği zamandaki koşullar göz önüne alınmalıdır.

TARİH METODU VE KAYNAKLAR

1. Ana Kaynaklar; Kendi içinde yazılı ve yazısız kaynaklar olarak 2'ye ayrılır.

- Yazılı Kaynaklar: Kitabeler, paralar, hatıralar, seyahat yazıları.
- Yazısız Kaynaklar: Sanat eserleri, Mezarlar, Günlük kullanılan eşyalar.

2. İkinci El Kaynaklar; Ana Kaynaklardan yararlanılarak yazılan eserler.

Tarihin Sınıflandırılması

- Zamana göre:** Tarihin, çağları ve önemli olayları esas alınarak sınıflandırılmasıdır. İlk Çağ, Orta Çağ, XV. y.y., Osmanlı Tarihi gibi
- Mekâna göre:** Tarihin, olayın yaşandığı yere göre sınıflandırılmasıdır. Asya tarihi, Mezopotamya tarihi gibi.
- Konuya göre:** Tarihin sosyal, ekonomik, dini olaylara göre sınıflandırılmasıdır. Hukuk tarihi, tıp tarihi, sanat tarihi gibi.

Tarihe Yardımcı Bilim Dalları

Tarihe yardımcı bilim dallarını, coğrafya, arkeoloji (Kazı Bilimi), kronoloji (Tarihi oluş sırasına göre düzenleme), paleografya (Eski yazı), diplomatik (Devletler arası resmi yazışma), antropoloji (İnsan ırklarını araştırma), etnografya (Kültür araştırması), numizmatik (Para Bilimi), sosyoloji, psikoloji, filoloji (Dil bilimi), Epigrafya (Kitabeleri inceleme) olarak sıralayabiliriz.

Tarihi Devirler yazının icadıyla başlar. Yazının bulunmasından önceki zamanlara tarih öncesi devirler denir.

TAKVİMLER

Zamanı ölçmek için hazırlanan çizelgelerdir. Ayın dünya etrafında 12 defa dönüşünü 354 günde tamamladığı süre ay yılı, dünyanın güneşin etrafında 1 defa dönüşünü 365 gün 6 saatte tamamlaması ise güneş yılıdır.

TÜRKLERİN KULLANDIĞI TAKVİMLER

- 12 Hayvanlı Türk Takvimi, güneş yılına göredir. Yıllara sayı yerine hayvan adı verilir.
- Hicrî takvim, ay yılı hesabına göredir. Hicret esas alınır. 354 gündür (Dini gün ve bayramlar bu takvime göre belirlenir.).
- Celâlî Takvimi, güneş yılına göredir. Büyük Selçuklular kullanmıştır.
- Rumî Takvim, Osmanlı Devleti'nde vergi toplama ve yabancı devletlerle yapılan ticari ilişkiler sırasında takvim farklılığından dolayı ortaya çıkan zorlukları gidermek için hazırlandı. Güneş yılına göre hazırlanmıştır.
- Miladî Takvimi, güneş yılına göredir. 365 gün 6 saattir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinde 1 Ocak 1926'dan itibaren Miladî Takvim kullanılmaya başlanmıştır.

Tarih Öncesi Devirler (Yazının icadından önceki tarih)

YAZININ İCADI

(M.Ö. 3500) Tarihi Devirler (Yazının İcadından Sonraki Tarih)

İLKÇAĞ Başlangıcı:

Yazının icadı M.Ö. 3500

Son:
Kavimler Göçü M.S. 375

ORTAÇAĞ Başlangıç:

Kavimler Göçü: M.S.375

Son:
istanbul'un Fethi M.S. 1453

Madenlerin işlenmesiyle ilk şehir devletleri kurulurken denizyolları kullanılmaya başlanmış, devrin sonlarında yazı bulunmuştur.

Tarih yazının icadı ile başlar. Yazılı belgelerin olmadığı tarih öncesi dönemlerin devirlere ayrılmasında araç gereç ve malzemeler ölçü alınır.

Eski Taş Devrinde; avcılık, toplayıcılık yapılmış, ilkel ok ve yay kullanılsa da ürün üretilmemiştir, insanlık tarihinin en uzun devridir.

Orta Taş (Yontma) Devri; Sonlarına doğru ateş, ısınmak, pişirmek ve korunmak için kullanılmıştır. Tekerlek icat edilmiştir.

Yeni Taş (Cilâh) Devri; Tarım başlamış, yerleşik hayata geçiş olmuş, hayvanlar ilk kez evcilleştirilmiş, ilk bitki liflerinden elbiseler yapılmıştır.
bir sonraki olayın başlangıcıdır.

ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİ

Hint Medeniyeti

Çin Medeniyeti

Anadolu Medeniyeti

1. Hititler
2. Frigyalılar
3. Lidyalılar
4. İyonlar
5. Urartular

Mezopotamya Medeniyeti

1. Sümerler
2. Akadlar
3. Babiller
4. Asurlar
5. Elamlar

Doğu Akdeniz Medeniyeti

1. Fenikeliler
2. İbraniler

Mısır Medeniyeti

İran Medeniyeti

1. Medler
2. Persler

Ege Medeniyeti

1. Girit
2. Miken
3. Yunan

Roma Medeniyeti

Helen Medeniyeti

HİNT MEDENİYETİ:

Halkı sınıflara ayıran Kast Sistemi yüzünden devlet olamadılar. Budizm, Brahmanizm, Hinduizm inançları yaygındır.

ÇİN MEDENİYETİ:

Kendilerine ait alfabeleri vardır. Barut ve pusulayı icat ettiler. Budizm, Taoizm, Konfüçyüsizm yaygındır.

ANADOLU MEDENİYETLERİ

Hititler:

Merkezi Boğazköy (Hattuşaş) 'tır. Anadolu, tarihi devirlere Hititler döneminde geçti. Pankuş denilen meclis kurulup kralın yetkilerini kısıtladılar. Anadolu'da Tımar sistemi Hititler zamanında kullanıldı. M.Ö. 1280'de ilk yazılı antlaşma olan Kadeş Antlaşmasını Mısır'la imzaladılar. Anal denilen yıllıklar tutarak ilk kez tarafsız tarih yazıcılığını başlattılar. Kralın hanımı olan "Tavananna" kralın tüm yetkilerine sahipti. Hukuk sistemi gelişmiştir.

Frigyalılar:

Merkezleri Gordion'dur. Çok tanrılı dine inandılar. Bereket tanrıları Kibele'dir. Kuyu mezarları vardır. Tarıma çok fazla önem vermekteydiler. Hatta öküz öldüren veya saban kıranın cezası ölümdü. Kibele isimli Tabit Tanrıçaları vardır. Krallarına "Mi-das" denir.

Lidyalılar:

Merkezleri Sard'dır. Yaptıkları Kral Yolu ile doğu batı ticareti gelişti. Parayı icat ettiler.

İyonlar:

Şehir devletleri şeklinde yaşadılar. Koloniler kurdular, hür düşünceye önem verdiler. Bilimde çok ilerlemişlerdir. Pisagor, Tales, Hipokrat gibi ünlü bilim adamları yetişmiştir.

Urartular:

Merkezleri Tuşpa (Van) 'dır. Mezarlarını oda şeklinde yapmalarından ölümden sonraki hayata inandıklarını anlıyoruz. Su kanalları yapmalarından ise tarımla uğraştıkları sonucuna varıyoruz.

MEZOPOTAMYA MEDENİYETLERİ

Dicle ile Fırat nehirleri arasındaki bölgeye Mezopotamya denir. Bölgeden göç yolları geçtiğinden birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Nehirlerin akış yönü dikkate alınarak bölgenin kuzeyine Yukarı Mezopotamya, güneyine Aşağı Mezopotamya denir.

Sümerler:

Çivi yazısını buldular. Ay yılı esaslı takvim ve tarihteki ilk yazılı kanunları yaptılar. (Urgakina isimli Kralları hazırlamıştır). İlk hukuk devletidir. Ziggurat isimli tapınaklarını aynı zamanda gökyüzünü incelemek için (Rasathane) olarak da kullanmışlardır.

Akadlar:

İlk sürekli orduyu kurarak tarihteki ilk büyük imparatorluğu kurdular.

Babiller:

Sümerler'den etkilenecek kanunlar oluşturmuştur. Ancak Sümerler'in kanunları fidye esaslı iken, Hammurabi'nin

hazırladığı kanunlarda kısas esaslıydı. Yani suçun ne ise cezan aynı olacaktı. Ayrıca dünyanın yedi harikasından biri kabul edilen "Babil'in Asma Bahçelerini" tarihe bırakmışlardır.

Asurlar:

Anadolu'yla ticaret yaptıkları sırada Hititler'e çivi yazısını öğreterek Anadolu'da tarihi devirlerin başlamasında etkili oldular.

Elamlılar:

Şehir devletleri hâlinde yaşadılar.

DOĞU AKDENİZ MEDENİYETLERİ

Fenikeliler:

Kurdukları koloniler ile doğu kültürünü batıya taşıdılar. Tarihteki ilk alfabeyi yaptılar. (Bu alfabe gelişerek Latin alfabesi meydana geldi.)

İbraniler:

Tek tanrılı inanca sahip ilk uygarlıktır. Sadece ibraniler'e ait olduğu inancı bu dinin yayılmasını önledi.

MISIR MEDENİYETİ

Nil nehrinin akış yönüne göre kuzeye Aşağı Mısır, güneye Yukarı Mısır denir. Mısır'ın diğer medeniyetlerden etkilenmeyip, istilâlara uğramamasının nedeni coğrafi konumudur. (Bunun nedeni, etrafının çöllerle kaplı oluşudur), ilk güneş yılı esası takvimi yapmışlardır. Resim yazısı olan hiyeroglifi icat etmişlerdir. Ölümünden sonraki hayata inandıklarından vücutları çürümemesi için mumyalamışlardır. Böylece tıp ve eczacılık gelişmiştir. Ayrıca matematik ve geometri biliminde de ilerlemişlerdir.

İRAN MEDENİYETLERİ

Medler:

Urartular'ı yıktılar. Persler tarafından yıkıldılar.

Persler:

Medlerin egemenliğinde yaşarlarken onları yıkarak topraklarında Persler'i kurmuşlardır. Zerdüştlük dinine inandılar. İlk posta teşkilâtını kurdular. Sümer'in çivi yazısını kullandılar.

EGE MEDENİYETLERİ

Girit, Miken, Yunan medeniyetlerinden oluşmuştur.

Girit:

Tarihe bıraktıkları en önemli eserleri Knossos Sarayıdır. Tarihte ilk olimpiyat oyunlarını düzenleyen medeniyettir.

Miken:

Tarihte Kubbeli Kuyu Mezarları ile meşhurlardır.

Yunan Medeniyeti:

Tanrıları adına olimpiyatlar düzenlediler. Çok tanrılıdırlar (Apollo, Zeus gibi) Polis isimli şehir devletleri halinde yaşıyorlardı. (Sportapolis, Atinapolis gibi) Drakon, Solon ve Klistenes isimli kişiler anayasa hazırlamışlardır, içlerinde demokrasiye en yakın olanı Klistenes'in hazırladığı anayasadır.

HELEN MEDENİYETİ

Makedonya kralı Büyük İskender'in Asya seferi sonrası doğu ve batı kültürlerinin kaynaşmasıyla doğdu. (Avrupa + Anadolu + İran + Mezopotamya + Mısır medeniyetlerinin biraraya getirilmesi sonucu)

ROMA MEDENİYETİ

İlk Çağın en büyük köleci devletidir. Sınıf farklılıklarını önlemek için 12 Levha Kanunlarını yaparak günümüz Avrupa hukuk sisteminin temelini attılar. (Roma Hukuku'nun)